

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Spes & Fiducia, Cuius Iudicisqve Dei, Erga Homines In Hac
Vita Existentes, Firmata**

Stengel, Georg

[S.l.], 1645

Capvt. VIII. Cur amicos suos parcè ac frugaliter, inimicos autem lautè
permittat viuere Deus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49823](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49823)

corporis necessaria, spem in Deo, quàm in agris & fundis collocare: nulla enim grandædo, nulla vredo, nulla tempestatum injuria potest obesse, spem suam diuinitatis anchorâ fulcienti. Quod confirmauit Dominus, cum Apostolis dixit: *Quando misi vos sine baculo & pera, nunquid aliquid defuit vobis?* nempe hoc est, quod olim dixit: *Oculi mei ad fideles terræ,* qui etsi baculo aut gladio carent, tamen ab Angelo meo defenduntur; si peram non ferunt secum, è nubibus panem illis mitto, & mensam instruo, ambrosiâ cœlesti conditam.

Luc. 22.

35.

Psal. 110.
6.

CAPVT. VIII.

Cur amicos suos parcè ac frugaliter, inimicos autem lautè permittat viuere Deus?

§. I.

Diuersa Dei & hominum, homines in conuiujs tractandi, ratio.

IN principum aulis primæ admissionis amici ac satrapæ, ceteris conquisitiuis solent tractari; & quo quisque est nobilior, eò lautiori mensæ adhibetur; est enim cibi premium honor conuiuantis. Quamobrem &

L 5 Iose-

Gen. 43.
33.

Ioseph, cum epulum fratribus suis daret, sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta etatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant: MAIORq₃ pars venit Benjamin, ita ut quinq₃ partibus excederet. Tractaret vtiq₃ hac ratione etiam Deus sibi amiciores, si diuinæ sapientiæ judicio melius esset, melius conuiuari. Aliter censet. Non enim cogitationes mea, cogitationes vestra: neq₃ via vestra, via mea, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur caeli à terra, sic exaltata sunt via mea, à vijs vestris, & cogitationes mea, à cogitationibus vestris.

Esa. 55. 8.

Vobis placet ebrietas, mihi displicet. Sobrietas placet mihi, displicet vobis. Apud vos, in honore est conuiuium, apud me jeiunium. Vobis grata est abundantia, mihi abstinentia; quam etiam seculi sapientes diuitijs præposuerunt. Certè Diogenes à Platone petierat vini paululum, tunc & caricas. Plato misit lagenam. Cui Cynicus, hunc in modum, gratias egit: Cum interrogârim, quot sint duo, & duo? respondes viginti. Noluit nimirum, pro quatuor, aut accipere, aut dari viginti. Quare & amicis suis plerumq₃; dat Deus, quod sufficiat, non quod superfluat: ipsi abundare non cupien-

tes

res illud vsurpant: Mendicitatem, & diuitias, ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria; ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, periurem nomen Dei mei. Porrò victui non multa sunt necessaria. Pauca sufficiunt paucis contento. Itaque, quos non deserit diuinum Numen, modico alit, si videt non appetere multa, etiam tunc, cum miraculosè alit.

§. II.

S. Cuthberto ac socijs alendis Deus, per aquilam, piscem mittit.

Venerabilis Beda, qui Martyrum Ecclesiæ Anglicanæ pro Christo cæforum historiam texuit, S. Cuthberti Episcopi Lanparniensis facta & verba hæc refert: *Disce, filiote, Dei fidem semper & spem habere in Domino, quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter seruit. Et sursum aspectans, vidensq; aquilam in altum volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porrò volitantem? Etiam per huius ministeriũ, possibile est Domino Deo nostro, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter, juxta fluminis quendam. Et ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitq; vir Dei: Viden? ubi nostra, quam prædixi, ministra residet? Cur-*

re,

Prou. 30.
8.

Beda in
vita S.
Cuth-
berti.

re, rogo, & quid epularum nobis attulerit, inspicere, & citius affer. Qui accurrens attulit piscem non modicum, quem nuper illa de fluvio prehenderat. At vir Dei, quid, inquit, fecisti, fili? quare ministra suam partem non dedisti? seca citius medium. & illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit, uti iusserat, sumptaq; secum parte reliqua, ubi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum, & dato ad assandum pisce, se pariter, & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecerunt conuiuio, predicante Cuthberto verbum Dei, atque eius beneficia collaudante. Collaudabimus & nos, si inde discamus, & Deo fidere, & paucis contenti esse. Per rapacissimas aues potest nobis dare, dator munerum. Sed duobus piscem vnum dedit. Non suffecit? etiam ad abundantiam pluribus suffecit. Et aquilæ dimidium remiserunt, in confusionem illorum, qui nunquam dicunt: *sufficit*. Sed exemplum antiquius audiamus & discutiamus.

§. III.

Frugalissimum S. Pauli & Antonij Eremitarum conuiuium.

Paulus Eremita ab hominum consortio opéq; longissimè remotus, Deo cordi fuit, qui eum, sicut olim Eliam, per volucres parauit.

uit. Cum illum inuifisset Antonius jucundissimoque alloquio & recreasset, & recreatus esset, perspicuè hanc Dei curam vidit. De utroque D. Hieronymus ita scribit: *Inter has sermocinationes, suspiciunt aliter cornum in ramo arboris consedisse. Qui inde leniter subuolans integrum panem, ante mirantium ora, deposuit. Post cuius abscessum; Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidijs semper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum, militibus suis Christus duplicauit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei fontis marginem uterq; consedit. Hic verò, quis frangeret panem, oborta contentio panem diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius jure refellebat etatis. Tandem consilij fuit, ut, apprehensò e regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manib⁹. Dehinc paululum aqua, in fonte, prono ore libarunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transgèrere vigilijs, Quid hoc, ò Superi! quis hìc dapifer? vorax & furax auis mensæ ministrat? & cibum affert, cui ipsa libentiùs inhiaret! At optimus œconomus, optimus cocus est Deus, nouit panem*

pi-

S. Hierò.
in vita
Pauli E-
rem.

pinsere, sine furno, nouit os corui frœnare,
 vt famulis non desit, quo vescantur, pro e
 non sollicitis sollicitus. Sed, ô cœli Rector,
 quid hoc est? tam senibus? tam sanctis? tam
 sanctè conuenientibus seruis tuis adeò ple-
 beium, abstemium, & propè dixissem cani-
 num, immò coruinū apparas prandium? e-
 pulas instruis conuiuiales ac hospitales, nec
 quidquam apponis, nisi limpidam aquam, &
 vnicum, pro duobus ieiunis, & sanctis viris,
 panem; quod & Eliæ fecisti, mittens ei sub-
 cinericiū panem, & vas aquæ, per Angelū.
 Itāne tractas tuos seruos, imò tuos amicos?
 hæc tua paterna cura est? hoc prouidentie
 tuæ indicium? cum interim inimicis tuis,
 qui te quotidie offendunt, & blasphemant,
 graue est, vt lautissimis prandijs cœnisque
 contenti sint? neq; iam plebeium panem,
 aut fontanam aspiciunt, sed ne Atticis quidē
 bellarijs saturi, & Græco meraco vino lan-
 guidi possunt aut famem placare, aut sitim
 restinguere. Nempe non tam tu illos, quàm
 illi seipfos pascunt, lautitijsque famem non
 pellunt, sed irritant, sitim non domant, sed,
 velut oleo ignibus affuso, magis inflamant:
 vt, cum perituro diuite, epulantes quotidie
 splendide, splendide pereant. & sitim me-
 reant.

rean-

reantur sempiternam. Illis nihil sufficit, quia deest benedictio, cum qua modicum sufficit. Sanctis nihil deest, quia omnia adsunt, cum Deus adest. Hoc est, quod Psalmista ait: *Diuites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono.* Apponuntur illis sanè assa & elixa, è siluis & è montibus petita, volantia & natantia; sed inter hæc omnia esuriunt & sitiunt; abundant & egent, sicut Midas inter aurum, & Tantalus inter fugacia poma. Quidni esurirent, qui conuiuium super conuiuium struunt, qui quater in die comedunt? qui cœnas cum prandijs connectunt? qui fercula apponunt, quorum ne numerandi quidem, ne dum edundi copia est? qui tot perdices, ficedulas, gallinas, phasianos; qui totos non tantùm lepores, sed etiam apros mensis inferunt? & tamen semper esuriunt, semper sitiunt, semper ægrotant. Hoc est, quod magna illa Prophetissa, in Deo suo, magnificabat, qui *esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* Nunquid enim subcineritius tantùm fuit panis, quem ad caput suum inuenit Elias? & tamen *ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: usq; ad montem Dei Horeb.* Nec

Psal. 33.

11.

Luc. 7.

53.

3. Reg. 14.

6.

Dan. 1. 12.

vole-

volebat Daniel, cum tribus pueris, nisi *legumina ad vescendum, & aquam ad bibendum*, & tamen apparuerunt *vultus eorum meliores, & corpulentiores*, pra omnibus pueris, qui *vescebantur cibo regio*. Ergo amici Dei, & pauperes, quorum est regnum Dei, non solum exquisita non curant, sed etiam refugiuunt, quidquid est delicatum. Quin saepe neque micis saturantur, quae cadunt de mensa dominorum, & tamen sani sunt, atq; robusti: morbis innumeris carent, quibus, qui in domibus regum sunt, scatent. Nempe diuina bonitas alit illos, & ipsa abstinentia est illis pro medicina.

§. IV.

Præmia & poena ieiunium quadragesimale obseruantium, aut violantium.

Ad eundem modum, qui Ecclesiae præcepto, per 40. dies, graui abstinentia obediunt, & sanescunt saepe, & insuper hostem domesticum carnem spiritui rebellatem domant; Acheronticas laruas vincunt; peccata abstergunt; in spem veniunt, quae clamat: *Beati qui esuriunt & sitiunt, quoniam in caelo, cum Lazaro, saturabuntur.* O quanta tunc erit rerum metamorphosis! Tunc bona recipient, qui nunc magis affliguntur; & qui nunc

Matth.
5. 6.

nunc ducunt in bonis dies suos, in puncto ad infernum, cum Epulone; proiecti, frustra vnius guttæ petent refrigerationem. Tunc accumbent in nuptijs agni; qui nunc ante fores magnatum, inter canes, jacent; & qui nunc in purpura & eburneis fellis accumbunt; tunc, ante tristem Cerberum, prosterrentur: *subtus sternetur tineæ, & vermis erit experimentum eorum.* Tunc ipse Dominus transiens ministrabit illis, qui iam, neq; inter mancipia consistere permittuntur; & qui iam primos accubitus ambiunt, in ordinem redigentur, infimique erunt, quando jubentur descendere, vt nouissimum locum in Tartaro occupent. Tunc *torrente voluptatis potabuntur*, qui nunc *panem suum cum fletu miscent*: & qui nunc semper Hilaria celebrât, ac Bacchanalia viuunt, tunc demû sentient, *extrema gaudij* à luctu occupari. Quis igitur non vellet, aliquid hîc pati? famere? Ecclesiæ parere? jeunio vacare, & Deo valeditudinis suæ curam permittere? cum illi, qui medicos quiritando corrumpunt, aut quibus corporum magis, quàm animarum, curiosi medici pestiferè adulantur; aut qui iam debilitatem, iam occupationem, iam hunc, iam illum morbum, pro libitu, fingunt, &

M

præ-

Isa. 143

II.

Eccli. 3.

24

prætexunt, vt carnibus se farcire, & comestando tempus atque conscientiam fallere possint; satietatem suam nimis longa & acerba, in Acherunte, inedia sint commutaturi. Itaque *judicium patris audite filij* (Ecclesiæ) & *sic facite, vt salui sitis*. Si parum est vobis, paruo contenti estote: si multum, obedite Ecclesiæ ieiunia præscribenti.

§. V.

Frivola excusationes ieiunia præcepta detrectantium.

At seuerum est præceptum; grauis inedia; longa dies; impatiens venter; ingens consuetudo comedendi? Negantur calida. Nec panis satis conceditur. Additur pomū nanum, aut pannucium; libi buccia; vilium. Libare hoc est, non cœnare. Hæ voces sunt gulonum, & manduconum, & nō tam corporis fomenta, quàm libidinis nutrimenta quærentium; atque eorum, qui inediæ fræno imprimis indigerent. Nimirū, vt cæci, vident; & loquuntur, vt muti, hoc est, nihil, aut, quod ipsi non intelligunt, veri Polypi, *qui, vbi quidquid tetigerint, tenent*; seu esculentum sit illud, seu poculentum. Heu quàm multum distant nostrorū sæculorum ieiunia, ab illa sanctissima antiqui-

quitate! Paulus & Antonius, & ipse magnus Elias dapfilyter sibi viuere videbantur, cum laticem libarent; cum, longo die, dimidium panem manducarent. Dei præcursor Ioannes, in vtero sanctificatus, locustas comedebat; mel siluestre. Paximacijs contenti erant, qui sanctissime, in claustris, vitam viuentes, vix habebant, quod tam seuera pænitentia eluerent. Nunc scelestissimo cuique pane & aqua contentum esse, durissimum & intolerabile videtur. Quid ergo mirum, si sunt homines, qui de Dei Prouidentia queruntur; nulla enim illis est, nisi pinguissimæ culinæ prouidentia. Neglexisse se arbitrantur, si non quotidie *Pavus nequitia nidum in cacabo facit*. Oeconomum agit Deus, non dulciarium: prandia mittit, non promittit conuiuia: pasci vult suos, non distendi: sustentari cibus, nõ opprimi. Quamobrem etiam alijs, quos, non sine miraculo, nutriuit, necessaria dedit, non curiosa; coliphia, non crustula submit, aut melimela. Et quando nos docuit orare, dixit: *Panem nostrum quotidianum* Matth. 6. 11. *da nobis hodie*, seu, vt alia lectio habet, *super substantialem*, τὸν ἐπιπέσιον enim, quod alij, *quotidianum*. S. Hieronymus *super sub-*

stantialem vertit; quasi tantum de Eucharistia & pane Angelorum solliciti esse debeamus; aut certe de diario, & hodierno, non de crastino pane. Et quanquam, *panis* nomine, in diuinis, etiam alij hominum cibi intelligantur, non voluit tamen Christus à nobis peti ficedulas, aut alaudas, aut turdos, aut perdices & coturnices: multò minus linguas psittacorum. Itaque pane prouisum est, quibus è cœlo sua missa est annona; aut certe rarissimè cibo preciosiore.

3. Reg. 17.
6. Marti
al. lib. 13.
61.

Nam vtique carnes, quas, cum pane, cornutus Eliæ detulit, non erant cassitæ, aut *Ionicarum gustus atagenarum.*

§. VI.

Eremita à pueris & Angelis panis tantum, sed miraculosè fertur.

Seuer.
Sulp.
dial. 1.
c. 3.

Porro, quod Paulo & Antonio contigit, id solitario etiam alteri atque Abbati eius, Seuerus Sulpitius memorat euenisse. Haud longè ab eremo contigua Nilo, multa erant monasteria, è quibus, si qui maiorem virtutem mente concepissent, vt, acturi solitariam vitam, se ad eremum conferrent, non nisi permittente Abbate, discedebant. Transgressis ad eremum, Abbatis ordinatione, panis, & quilibet alius cibus ministr-

strabatur. Cuidam duo pueri eum panem detulerant, adeò innocentes, vt redeuntibus aspis miræ magnitudinis veniens obuiã, quasi incantata carminibus capi se, palliòq; inuolutam ad monasterium innoxiam deportari permiserit. Duodennis puer *Monasterium, quasi victor, ingressus, in occursum fratrum captiuam bestiam, resoluto pallio, non sine iactantia tumore, deposuit. Sed cum infantiam, fidem, atque virtutem ceteri predicarent, Abbas ille altiori consilio, ne infirmior etas insolesceret, utrumq; virgis compescuit, multùm obiurgatos, car ipsi, quod per eos operatus fuerat Dominus, prodidissent: opus illud non suæ fidei, sed diuinæ fuisse virtutis: discerent potiùs, Deo in humilitate seruire, non insignis & virtutibus gloriari; quia melior esset infirmitatis conscientia, virtutum vanitate. Hoc ubi ille frater audiuit solitarius, & periclitatos infantulos serpentis occursa, & ipsos insuper multa verbera, victo serpente, meruisse, Abbatem obsecrat, ne sibi post hæc ullus panis aut cibus aliquis mitteretur. Iamq; octauus dies fuerat emensus, quo se homo Christi, infra periculum famis, ipse concluserat. Arebant membra ieiunio, sed deficere mens cælo intentæ non poterat. Corpus inedia fatiscebat, fides fir-*

ma durabat: cum interim admonitus Abbas ille per Spiritum, ut discipulum visitaret, pia solitudine cognoscere cupiens, qua vitæ substantia vir fidelis uteretur, qui ministrari sibi panem ab homine noluisset; ad requirendum eum ipse Abbas proficiscitur. At ille, ubi eminus senem venire conspexit, occurrit ei obviam: agit gratias, ducit ad cellulam. Cum ingressi pariter ambo, conspiciunt palmiciam sportam calido pane congestam, foribus affixam, de poste pendere: ac primum panis calidus sentitur odore, tactu verò, ac si antè paululum foco esset ereptus, ostenditur. Egyptij tamen panis forma non cernitur: obstupefacti ambo, munus cœlestē cognoscūt: cum ille hoc Abbatis adventu prestitum fateretur; Abbas verò illius fidei ac virtuti adscriberet: ita ambo cœlestem panem cum magna exultatione fregerunt. Quod cum Abbas ad monasterium post regressus fratribus retulisset, tantus omnes incenderat ardor animarum, ut certatim ad eremum & sacras solitudines ire properarent.

§. VII.

Natura & castitas paucis, superbia & luxus abundantia gaudent.

Cuperem horum imitatores existere; nō qui ad eremum, sed saltem qui, in jeiunio,
 seque-

sequerentur, ponerentq; illam nimiam ani-
mi curam: tanquam si inualetudinem con-
tracturi & morituri essent, si consuetis ci-
bis abstinerent. Quasi non de cœlo vires ve-
nirent meliores? quasi non Angeli ministra-
rent, vbi hominum focus deest? Quid ne-
cesse est argenteis aureisq; ferculis mensam
onerare? etiam pane viuit homo. Et quem
Deus conuiuiam facit, non replet lautitijs.
Optimum condimentum est inedia. Meliùs
istis panis sapit, quàm Apicijs nostris, *Et*
pietis anas enouata pennis; & Tuscus aper, &
pauones, & conchyliã,

Et quesitorum terra pelagòq; ciborum.

Lucan.
lib. 4.

Ambitiosa fames, & lauta gloria mensa.

Quàm multi pauperes, ieiunantium diuitũ
mensas, epularum suarum loco, acceptarēt?
Siquidem, nec, cum festiuissimè viuunt, etiã
opifices dura opera exercentes, tot fercula
vident. Ieiunium Dominorum, & Matrona-
rum quale est? offa calida; pisces frigidi, o-
mnis generis lactucæ; vux passæ, amygdalæ,
pruna melle condita, omnis generis electua-
ria; omnis generis fructus; saccharei panes;
boli vino Massico ebrij; & quid non? Cum
Deus suos amicos vult mensa epulòque ho-
morare, panem apponit, & limpidi fontis
M 4 aquam

Iob. 8. 3.

aquam. Quis tantæ sapientiæ ascribat errorem? nouit, quid optimum sit; nouit, quid profit dilectis suis. *Nunquid Deus supplantat iudicium? aut omnipotens subuertit, quod iustum est?* Neque ergo habent, quod querantur, qui preciosè non possunt comedere, sed potiùs, ob quod se beatos existiment; neque quod jactent & glorientur, qui regio luxu lasciuiunt, & conuiuantur, more Sardanapali. Quis venenum bibere gaudet? Credibile est, ipsum Socratem antè, quàm cicutam biberet, suspirauisse. Animæ venenum est corporis sagina; & hostem alit, qui alit

Iob. 3. 24.

carnem. Hinc dixit Iob: *antè, quam comedam, suspiro*; quia scilicet coactus hostem meum nutrio, & facio fortiolem. Vt autem cibo corpus, sic jeunio nutritur virtus. Didacus Lopezius Medinae præfectus prouinciæ, teste Bonifacio, tantus erat Deiparæ cultor, vt non solùm, omnibus peruigilijs festa eius præcedentibus, sed illis etiam diebus, qui peruigilia ipsa præcedebant, jeiunaret, is dicere solebat: bis in die, præsertim noctu, comedenti ac saturato, difficile esse seruare integram castitatem, sine assiduo timore iudicij diuini ac oratione; vsque adeò jeunium conseruat castitatem: quam saturitas euer-

Bonifacius
lib. 2.
c. 44.

tit, *Manducavit populus & bibit, & surrexerunt ludere; lusum non notasset scriptura, nisi impudicum. Si quis existimat, se & abundantia ciborum potionumq; perfrui, & vacare posse sapientia, hoc est, versari in delicijs, & deliciarum vitijs non teneri, seipsum decipit, ait S. Hieronymus.*

Exod. 32.
6.

S. Hiero.
l. 2. in Io-
uin.

§. VIII.

*Saturitatis atq; intemperantia incommo-
da & turpitudine.*

Hæc arma milites Christi decent; illa Veneri seruiunt. Serpens jeiuni hominis fa-
liuâ necatur; sic despuit dæmonem, qui de-
spuit satietatem. Equi subtractâ auenâ; ve-
neræ voluptates, ardorq; libidinis, cibi &
potus abstinentia, restringuntur. *Ieiunijs,*
inquit D. Cyprianus, *vitiorum sentina sicca-
tur; petulantia marcet; concupiscentia lan-
guent; fugitiuæ abeunt voluptates; extingui-
tur ardentis Aethnæ incendium; & flammio-
mi fornax Vulcani extincta intrinsecus mon-
tes conterminos non adurit.* Sic suos athletas
præparat ad certamen Deus, dum à licitis
etiam eos vult abstinere; sicut faciunt, qui
in agone contendunt. Orcus non cupit edo-
mare rebellionem carnis; non spoliare ty-
rannidem Cupidinis; non exarmare gulam;

Plin. lib.
38. nat.
hist. c. 4.

S. Cypri-
an. de Ie-
iun. &
tentatio-
nibus
Christi.

neque motus inhonestos in cippo claudere, neque arctare aut distringere vagos appetitus. Hæc iudicia sunt cœlestis Patris; virtutes frugalitate alit; vitia sinit nutriri preciosè. Et quod mireris, panis frusto pauper-culi, ac Dei serui vehementiùs delectantur, quam Vitellij isti Iouiali apparatus. Quare etiam totos dies mensis accumbant, tamen

conuertentur ad vesperam, & famem patientur, ut canes: & circuibunt ciuitatem, per plateas grassando, quærentque, post prolixum prandium, coenam longiorem. Ita ipsi dispergentur ad manducandum; si verò non fuerint saturati, & murmurabunt; nunquam enim possunt satis lautè prodigèq; tractari, semper queruntur de cibo, semper habent in quo accusent cocum; nihil illis satis sapit, quia non ex fame comedunt, sed ad voluptatem. Anima saturata calcabit fauam; & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

Itaque tales non possunt liberalitatem paternam Numinis accusare, sed suam insatiabilem cupiditatem. Quanquam plerumque Deus & natura his calicum trahonibus omnem eripit voluptatem comedendi; immò & facultatem. Rarò enim, qui multum bibunt, multum comedunt; nec enim pocula

Pfal. 58.
15.

Prou. 27.
7.

cula ferculaque tot & tanta vno stomacho simul capiuntur, nisi per vices, nunc vina, nunc fercula reuomantur; vt priùs immoderatè ingesta locum faciant, immoderatiùs successuris. Sed omnium stultissimum est, reperiri, qui cum, præ quotidiana ebrietate, cœnæ obliuiscuntur, tamen existiment, se jeiunasse; obseruata scilicet lege Ecclesiastica cibos solùm prohibente, & lege naturali temperantiæ turpissimè violata. Quale hoc jeiunium est, potare, vt non esurias? offerre Deo inediam, & diabalo ebrietatem? Nunquid satius esset, carere vino, quàm non carere vitio? destitui pane, quàm distendi dapè? incendio alimenta subduci, quàm iniijci? sed pauci hoc capiunt. Illos ergo Deus concupiscentijs suis regēdos permittit; aliquando etiam, tanquam fures ac raptores, seuerissimè puniturus. Nam illud vinum ad se rapiunt abliguriuntque, in propriam perniciem, quod ægrotis, quod debilibus, atque extrema egestate in extrema deiectis debetur. Quod non prodest eis, nisi vt, velut dolia, impleantur, atque in morbos pinguescant, & naturæ suffocent vigorem. Neque enim podagra duntaxat in pedibus istorum nidulatur, sed etiam in toto corpote mille pestes

Pfal. 103.
35.

Pfal. 90.
30.

pestes, quæ subitas mortes, post se, trahunt. Quod per imprecantis modum prædixit Psaltes. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint*; hanc habent intemperantiæ suæ mercedem, quibus in solo est viuendi causa palato, hoc est, qui non comedunt, ut viuant, sed viuunt ut comedant; neque à Deo escam (ipsis pullis coruorum deteriores) expectant, sed, ut abundant, etiam egenos spoliant. Talis descriptus est illis verbis: *Sedet in insidijs, cum diuitibus in occultis, ut interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Insidiatur, ut rapiat pauperem, rapere pauperem, dum attrahit eum.* Quid ergo illi continget? *Cadet cum dominatus fuerit pauperum.* Pauperum enim sanguis in venenum ei erit, non in alimentum.

§. IX.

*Quàm longè melior sit conditio pauperum
conditione diuitum?*

Matth. 5.
Luc. 6.
Matt. 19.

Hæc cum ita sint, ite iam, pauperes, & dicite, Deum vobis esse inclementem: laudate, diuites, sortem vestram, immò deplorate. Veritas pauperes *beatos* vocat, beatos qui esuriunt: de diuitibus autem quid dicit? *Ve vobis diuitibus, va, qui habetis consolationem vestram*

vestram: *væ vobis, qui saturati estis. Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnū cœlorum. Iterum dico vobis, facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Vtrum horum iam præstabilius est? vtrum consultius? diuitè esse, an pauperem? saturari, an macerari? O quantam hîc ganeones, Eucliones, Vitellij, epulones erubescendi atque se se submittendi causam habent? quantum macilentij, Iri, esuriones solatium! Si in eodem carcere duo sint, quorum alteri suspendium à magistratu significatum; alteri dimissio ac libertas; vter plus gaudet, vel dolet? Pincernæ in vincula dato Ioseph prædixit, post tres dies, in pristinum gradum restituendum; pistori, post tres dies, ad coruos iturum; cum vtro tu esse voluisses? nõne cum pincerna? At quid Christus diuitibus & splendidè epulantibus, quid pauperibus & tenui victu vitam sustentantibus dixerit, audiuisti: cum quibus igitur censes fortunatius agi? Nõne infania est, diuites quosdam de æterno supplicio, quò sunt certiores, eò esse superbiores? Diogenes, sceleroso cuidam, probri gratia, obijcanti paupertatem: *ob paupertatem, inquebat, neminem vidi torqueri, ob malitiam**

Gen. 40.
13.

in ml.

multos; neque in gehenna quisquam torquebitur ob abstinentiam exquisitorum ciborum; torquebuntur autem multi, quia epulati sunt quotidie splendide.

§. X.

Canis & porci fabula macilentis & pinguibus accommodata,

Quadrat huc fabula rustici porcum & canem alentis. Canis interdium ouium gregem cogebatur comitari in pascua; contra lupos & aliarum ferarum incurfus pugnare; sustinere æstum & frigus; nimbos & niues pati; tolerare famem & sitim. Nam totis diebus, vix buccem panis à pastore accipiebat; & plerumque, vbi etiam bestiarum dentibus faucibus oues domum reducebat, præter arida ossa, vix quidquam obsonij accipiebat, quod roderet. Porcus verò genio indulgens & cuticulam suam curans, (si tamen non corium potiùs) totus ocio & sagina pinguescebat; interdium semper in cœno & pastu, noctu, in stramine & somno; cum cani præforibus excubandum, & contra fures indefinenter peruigilandum esset. Impatientia ergo tandem, atque inuidia stimulatus Hylactor, non sine eiulabili latratu, rustico exprobrauit rei indignitatem, vt qui setosum, fœdum,

foedum, otiosum, pigrum atque inutile animal, pinguissimis offis, delicatè nutriret, fidelissimo autem custodi domus, ossa duntaxat obijceret, & indurata panis frustra, quæ alius nemo comesse vellet. Huic colonus, ne succēseas, inquit, mi fidelis, sed diem crastinum expecta, & videbis hunc tam obesum porcum in cædem faginatam, cum tibi macilento viuere licebit. Altero die cum canis videret lanionem cultro, primùm in jugulo porci, mox etiam in ventre & vinctissimo lardo, totisque intestinis cruentissimè ludentem, subiectaque sartagine sanguinis riuos excipientem, necquicquam bestia miserabilissimè grunniente, dixit: Si hic faginæ finis est, nolo faginari; magis mihi profunt ossa & mucidus panis. Non longo epimythio opus est huic Apologo. Audite omnes pingues terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentum. Quo modo autem iudicat? Homines cum irascuntur, subducunt seruis, aut filijs cibum; Deus iratus nouit cibum dare abundantiozem. Mirabile exemplum Israelitarum, qui in iram excitauerunt Excelsum in iniquo, & tentauerunt Deum in cordibus suis: ut peterent escam animabus suis. Et male

Psal. 21.

30.

Ezech.

34. 20.

Psal. 77.

17.

locu-

locuti sunt de Deo. Ideò audiuit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Iacob; & ira ascendit in Israël. Et pluit super eos sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati à desiderio suo. Adhuc escà eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum. Vides, quid iratus faciat Deus? pingues finit fieri homines, sed pingues occidit; dum parcat ijs, qui vix ossibus hærent. De tali porco occiso legimus & alibi, cuius ipse Samuel egit lanionem: Dixitque Samuel: *Adducite mihi Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguisissimus & tremens. Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgala.* Ne dubitate, vitiosè pingues, ex adipe vestro æternus ignis plus alimenti, est habiturus. Benè confidite, macilenti jeuniis; plus & valetudinis & virtutis habet, qui sic minus habet in cute pinguedinis.

§. XI:

Divitijs pretiosior paupertas.

Qui homini dixit: *sine iudicio, nihil facias grane,* an ipse sine iudicio patietur amicos suos

i. Reg. 15.
32.

Ecl. 33.
30.

suos esurire, saturari inimicos? opes his, tan-
 quam maius beneficium, dabit, illis negabit?
 nequaquam. Maius est beneficium minus
 habere. Plerumque qui diuitijs, idem & vi-
 tiji vicinior est. Paupertatem Diogenes ap-
 pellabat virtutem *αυτοδιδασκλον*, id est, *qua per*
se discitur, seu potius *virtutis magistram*. Di-
 uitibus opus est multis præceptis, vt fruga-
 liter viuant; vt corpus exerceant; vt labo-
 rent; ne vestium ambitioso cultu delecten-
 tur; ne potus cibi que intemperantia, in li-
 tes, jurgia, homicidia, aliâq; innumera mala
 prolabâtur: quæ omnia se ipsam docet pau-
 pertas. Apud diuites, *libère & licere, idem est*.
 Pauperes, quot supra se habent, tot habent
 custodes. Grauissimè pronunciauit Augu-
 stinus: *seculi potentiam, esse impunitam nequi-*
tiam. Pulcherrimè Solensis Crantor vitam
 frugalem pauperemque Ithacæ Vlyssis pa-
 triæ comparabat, quæ juxta Homerum, a-
 spera quidem erat, sed bona *νοσηγορῆσιν*, id
 est, iuuenum altrix: dum eos cōsuefecit fru-
 galiter & continenter viuere, & ad omnem
 virtutis functionem exercuit. Eapropter &
 Philosophi sapientiores olim, & Christo po-
 stea veram sapientiam homines docente,
 etiam sanctiores quique, vitam inopem di-
 N uitijs;

S. Augu-
 stin. de
 Verb. Dō.
 serm. 37.

uitijs; olusculum caponibus; symposijs sitim; conuiujs centum ferculorum, panem mendicando obtentum prætulērunt. Lycurgus, ciuibus quibusdam interrogātibus, quo modo liceret hostium insultum effugere? Si, inquit, pauperes fueritis; non facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Cui ergo nec ære locus, nec crapula stomachus grauis est, is longè facilius infernū hostem fugiet persequentem, longè expeditiūs, per huius vitæ stadia, curret ad æternę salutis brauium.

§. XII.

Viri à ciborum luxu abstinentes.

Hinc Pauli, hinc Antonij, hinc Macarij, hinc Paphnutij, hinc Frontonij, Pachomij, Venantij, hinc jeunijs exenterati lignei illi & ossei Hilariones, Serapiones, Spiridiones. B. Fulgentius Ruspensis Episcopus sic vivebat, *ut inedia magnitudo siccata corporis cutem fatiscere diuersis ulceribus cogeret, ac superducta (quam dicunt) impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur.* De qua seueritate cū nec æger remitteret, Scimus omnes, *aiebat, ex epulis vitam solere seruari, non sanitatem posse cōferri. Nam ut sanetur infirmitas, si explenda videtur gula cupiditas; quare infir-*
man-

Sur. 1. Ianuar. in vita eius. c. 6.

manantur etiam illi, qui conuiujs lautioribus quotidie saginantur? Enimuero abstinentia hæc vires extemplo recuperauit. De S. Edmundo Cantuariensi Archiepiscopo legimus, à prima pueritia ab omnibus quidem rebus creatis eum, quantum per vires licebat, præcipuè verò à sermone, somno, cibo, potu abstinuisse. Solo panè & aqua, sextis ferijs, contentus fuit. Interdum solum panem edens, nullum omnino potum admisit. Vnde id consecutum est, ut nonnunquam labia eius scissa viderentur, ut solet arida tellus humorem sitiens. Desluebant, à capite, barba & pili, medicis eius rei causam dicentibus, quòd corpus eius humoribus destitutum esset. Cibis vescabatur vilioribus. Quòd si adessent delicata fercula & potus lautior, minùs ijs utebatur. Nolebat, ut sua causa, quisquam ex ipso perquireret, quibus in prandio vesci vellet? Et, si appositas escas quispiam commendasset, gustare eas nolebat, quòd opiperas esse, inde conyiceret. Rarissimè, in die, bis edebat, idq; non nisi honesta ratione suadente. Ipsi Imperatores Iustinianus à Procopio; Theodosius junior à Socrate; Carolus Magnus à Cranzio, & Andrea Brunnero nostro, de abstinentiæ cultu admirabiliter commendantur; tantò utiq; magistri præstantiores, quia penuriam pati

Sur. 163
Nou. in
vita eius
c. 14.

Procop.
l. 1. So-
crat. lib.
7. c. 22.
& Baron?
An. 415.
Albert.
Cranz.
lib. 2.

Saxoniz. maluerunt, cum omnibus rebus abunda-
c. 8. & l. 4. rent.

Annal
Boiorū.
An. Brun

§. XIII.

*Fœmina lautiorum ciborum abstin-
tiam docentes.*

D. Hie-
ron. ad
Marcel-
lam. c. 15.

Quin neque fœminæ defunt, quæ victus
Parfimoniam epularum delitijs prætulērūt.
De Afella virgine, sic scribit Hieronymus:
*Cum per omnem annum jugi jeiunio pasceretur,
biduo triduoq; sic permanens, tum verò, in Qua-
dragesima, nauigij sui vela tendebat, omnes penè
hebdomadas, vultu letante, coniungens. Et quod
impossibile forsitan est hominibus ad credendum,
Deo autem præstante possibile est, ita ad quin-
quagenariam peruenit ætatem, ut non doleat
stomachus, non viscerum cruciaretur injuria,
non sicca humus, in qua cubabat, jacentia mem-
bra conficeret; non sacco asperata cutis furore
situmq; contraheret, sed, sano corpore, anima sa-
nior, solitudinem putaret delitias, & in vrbe
turbida eremum inueniret monachorum. In-
genibus durities camelorum, præ orandi fre-
quentia, occalluisse reperta est. Huic, merito
fuo, annumeranda est Genouefa virgo Pari-
fiensis, quæ, Bonfinio teste, à quinto decimo
ætatis suæ anno, vsque ad quinquagesimum
hordeaceo tantum pane & fabis contenta,*
bis

Bonfin. l.
5. hist.
Decad. 1,

bis duntaxat, in hebdomade, cibum fume-
bat. Quæ exempla meritò in ruborem dare
possunt sæculi nostri Iunones, quæ teneri-
tudinem complexionis, & stomachi debili-
tatem prætexunt, ne ieiunio compensare
cogantur luxum luxuriæque, qua, in tri-
clinijs & recessibus, Deum grauissimè offen-
derunt. Scilicet ad centum fercula digeren-
da satis potens stomachus; ad vnâ coenam
omittendam est nimis infirmus. Quema-
modum, vt in hyeme, vnâ horâ, concioni
interfint, cœli asperitas & frigus obstat, nō
obstat, vt in campis, per totos dies, venen-
tur: & compluribus horis, in rheda, per ni-
ues, & glaciem, omnibus plateis, inter v-
rentes frigore Aquilones, circumuehantur,
quasi non heroides, sed Mænades essent.
Nimirum non cœlum, sed ipsæ sunt frigi-
dæ: cum Dianis vtique, non cum Genoue-
fis comparandæ. Si eligat quispiam, quod
Superis approbandum, sibi remunerandū,
Inferis detestandum rectè iudicat; eliget vtique,
vt sibi diuina Bonitas frugalem potiùs,
quàm luxui deditam voluptariâmq; vitam
largiatur. Quid ergo Deum, tanquam im-
mitem, accusamus, si ab eo id habemus,
quod ipsi, si rectè calculum ducimus, cen-

Plin. lib.
8 Nat.
hist. c. 5.

femus præoptandum? Videmus, nihil deesse timentibus Deum; avaris autem nihil sufficere, & ditissimos conqueri de paupertate: ut vel hinc sapere possimus. *Optimum est enim, aliena insania frui. Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.*

§. XIV.

Intemperantia pereuntes.

Politian.
in Nutric.
Hermip.
apud Diog.
eg.

Neque animæ periculum est tantum, sed & vitæ præsentis; quæ crapulâ acciditur. Quid interest, laqueo, an cibo suffoceris; fluvio, an dolio submergaris? Acino vuæ passæ strangulatus est Anacreon Teius, teste Politiano. Immodico vini haustu, anno suæ ætatis LXX. iugulatus est Archesilaus Prytanæus, ut memorat Diogenes. Aiunt & Andobuntum Anglorum regem in cœna quandoque tantum vini sumfisse, ut eo obrutus repente excesserit à vitâ. Mille sunt exempla. Sed Medicorum sententia est, pl^{us} nocere nimiam cibi, quam potus saturitatem. Itaque & hinc multi in morbos, immo & in subitas mortes labuntur. Domitium Aphrum Eusebius scribit, cibi superfluitate redundantem, in cœna, perijsse. De Septimo Seuero Imperatore refert Aurelius Sextus, eum, dum membrorum omnium,

maxi-

maximè pedum dolorem pati nequiret, loco veneni, cibum plurimæ carnis incoctæ auidiùs deuorauisse: quem dum concoquere non posset, cruditatem passus expirauit. Ac de Valentiniano Imperatore idem author recenset, cum intemperantia cibi ac saturitate, cum Quadorum legationi respõderet, voce impetu sanguinis amissa, sensu integrum expirauisse. Quod & de Iouiano Imperatore testatur Baptista Egnatius. Certè Gregorius Turonensis author est, Childericum Saxonem, cum aliquando ad ambas vsque aures cibo se ingurgitasset, eo suffocatum, in lecto, mortuum, repertum. Nimirum in compendio dici potest: *Propter Eccli. 37. 34. crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adicit vitam.* Consultius etgo est & vino, & cibo nimio carere; quàm abuti, si abundes. Nec tamen seruis suis nihil dat, qui nimium non dat Deus; sicut neque improbos semper finit abundare.

C A P V T. IX.

Quàm prodigiosa liberalitate Deus seruis suis, maximeq; religiosis prouideat tempore necessitatis?